

CONTRIBUCIÓ DE RAMON DE BOLÒS (1852-1914) A LA BRIOLOGIA CATALANA

Rebut: octubre 1980

C. Casas * i M. Brugués *

SUMMARY

Contribution of Ramon de Bolòs (1852-1914) to the Catalan Briology

List of the Briophytic species from the R. de Bolòs Herbarium. **Entodon cladorrhizans** (Hedw.) C. Muell. and **Tayloria froelichiana** (Hedw.) Mitt. can be considered as new for Catalonia.

En revisar la Brioteca de l'Institut Botànic de Barcelona per extreure les dades referents als Països Catalans, hi hem trobat una col·lecció d'espècies procedents de l'Herbari R. de Bolòs.

Aquesta col·lecció inclou briòfits d'Itàlia i del centre d'Europa, procedents d'intercanvi amb Geheeb i Venturi principalment, i una cinquantena d'espècies de Catalunya, la majoria dels voltants d'Olot. A les etiquetes que acompanyen les mostres s'indica la denominació taxonòmica, el lloc geogràfic, la data de la recol·lecció, i en moltes el nom del briòleg europeu que va comprovar la determinació o en algun cas va determinar l'espècie. Les dades corresponen als anys 1872-1878. Totes presenten un perfecte estat de conservació i poden ser reconegudes i determinades novament.

A més de relacionar-se amb Geheeb i Venturi, R. de Bolòs mantingué correspondència i també intercanvi amb Kern, que s'inicià el 1886. Sembla que Kern va de-

terminar algunes hepàtiques (CASAS, 1959-1960) però aquestes no són a la Brioteca de l'Institut Botànic (possiblement foren lliurades a Jaume Tenas).

Si bé el nombre de les espècies procedents de l'Herbari R. de Bolòs no és gaire important, hi hem trobat *Entodon cladorrhizans* i *Tayloria froelichiana*, de les quals no posseïem cap dada a Catalunya, així com altres espècies poques vegades esmentades. Per a la majoria, amb seguretat, representen les primeres localitats conegudes a Catalunya en aquella època.

En publicar aquesta llista ens proposem de contribuir a augmentar el coneixement de la distribució de les moltes a Catalunya, al mateix temps que honorar la memòria d'un botànic català il·lustre que amb els pocs mitjans científics que devia disposar es va interessar també per les criptògames.

La llista que ve a continuació s'ha ordenat alfabèticament transcrivint les denominacions taxonòmiques a la nomen-

* Departament de Botànica. Facultat de Ciències. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra. Barcelona.

- clatura de l'*Index Muscorum* (van der Wijk, Margadant, Florschütz) i afegint-hi alguna dada o nota quan ho hem cregut interessant.
1. *Aloina aloides* (Schultz.) Kindb. var. *ambigua* (Br. eur.) Craig Vic (1863). Sant Jeroni de la Murtra (Badalona) (1872). Montcada (1876).
  2. *Atrichum angustatum* (Brid.) Br. eur. Salarsa (1878). Considerada subatlàntica, sembla rara a Catalunya. S'ha trobat al Montseny (CASARES, 1915; ALLORGE, 1946; CASAS, 1959-60) i a Sant Llorenç de la Muga (BRUGUÉS, CASAS & CROS, 1974). Així mateix l'hem trobat a Maçanet de Cabrenys (Casas).
  3. *Atrichum undulatum* (Hedw.) P. Beauv. Olot, Camprodon, Besora (1875-1876).
  4. *Brachythecium velutinum* (Hedw.) Br. eur. Collsacabra (1878).
  5. *Bryum atrovirens* Brid. *B. erythrocarpum* Schwaegr. Segueró (Beuda) (1877).
  6. *Bryum bicolor* Dicks. Badalona (1876).
  7. *Bryum caespiticium* Hedw. Tregurà (1878).
  8. *Bryum capillare* Hedw. Olot, Surroca, Collsacabra (1877). Sant Aniol de Finestres (1874). var. *meridionale* Schimp. Santa Magdalena (1874). var. *platyloma* (Schwaegr.) Schimp. Vall del Bac (1878).
  9. *Bryum donianum* Grev. Besora (1874).
  10. *Bryum pseudotriquetrum* (Hedw.) Schwaegr. Estanys de Carançà (1878).
  11. *Cirriphyllum crassinervium* (Tayl.) Loesk. et Fleisch. Olot (1878).
  12. *Cratoneuron commutatum* (Hedw.) Roth Vall de Bianya (1878).
  13. *Cratoneuron filicinum* (Hedw.) Spruce Collsacabra (1878).
  14. *Dichodontium pellucidum* (Hedw.) Schimp. Collsacabra (1878).
  15. *Entodon cladorrhizans* (Hedw.) C. Muell. Pla Traver (1878). No tenim cap referència sobre la presència d'aquesta espècie en tot el territori espanyol. Spruce, Jeanbernat i Zetterstedt l'han trobada a l'estatge montà i subalpí als Pirieus Centrals. Hem comprovat la determinació i és correcta.
  16. *Eurhynchium striatum* (Hedw.) Schimp. Olot (1877).
  17. *Fissidens cristatus* Wils. St. Jeroni de la Murtra (1876).
  18. *Funaria convexa* Spr. Montjuïc (Barcelona) (1872).
  19. *Funaria muhlenbergii* Turn. *F. calcarea* Wahlenb. *F. dentata* Crome. Salarsa i Camprodon (1878).
  20. *Funaria hygrometrica* Hedw. Olot (1876).
  21. *Homalia trichomanoides* (Hedw.) Br. eur. Olot (1877). Espècie eurasiàtica amb caràcter subatlàntic a Europa; és relativament comuna al Pirineu occidental, segueix fins a Astúries i a Galícia, però sembla rara a Catalunya. S'ha esmentat a Núria (VAYREDA, 1882), Camprodon (MORER, 1879), Vall de Bianya (ALLORGE & CASAS, 1968).
  22. *Homalothecium sericeum* (Hedw.) Br. eur. Olot.
  23. *Hygroamblystegium tenax* (Hedw.) C. Jens. Olot (1878).

24. *Hymenostylium recurvirostrum* (Hedw.) Dix.
Salarsa (1878). Comú a les fonts i degotalls d'aigües calcàries a l'estatge montà i subalpí. En tenim poques dades a Catalunya; diferents llocs a la Serra de Prades (BRUGUÉS, 1978; ALLORGE, CASAS & SERÓ, 1962).
25. *Hypnum cupressiforme* Hedw.
Camprodon (1875), Tibidabo (1876), Montcada (1876) Olot (1878).
26. *Leucodon sciuroides* (Hedw.) Schwaegr.
Olot (1878).
27. *Mnium cuspidatum* Hedw.
Olot (1878).
28. *Mnium affine* Funck. var. *elatum* Br. eur.
Vallvidrera (1873).
29. *Mnium marginatum* (With.) P. Beauv.
Olot i Besora (1878).
30. *Neckera complanata* (Hedw.) Hüb.
Olot i Salarsa (1878).
31. *Oncophorus virens* (Hedw.) Brid.
Estanys de Carançà i Coma de Vaca (1878). Comú a les depressions humides de les muntanyes de Núria (CASAS, 1952) i als Pirineus centrals (ZETTERSTEDT, 1865). Esmentada també a la Sierra Nevada (BOISSIER, 1839-1845; HÖHNEL 1895).
32. *Orthotrichum affine* Brid.
Finestres (1874).
33. *Orthotrichum anomalum* Hedw.
Camprodon i Olot (1875). Montagut (1877).
34. *Plagiopus oederi* (Brid.) Limpr.
Collsacabra i Sta. Magdalena (1878). Comú a les fissures de les roques calcàries pel nord d'Espanya.
35. *Pogonatum aloides* (Hedw.) P. Beauv.
Camprodon (1875).
36. *Pogonatum urnigerum* (Hedw.) P. Beauv.
Camprodon (1875).
37. *Pohlia elongata* Hedw.
Camprodon (1875). Se'n coneixen diverses localitats als Pirineus; Núria (CASAS, 1952), Port de Benasc (ZETTERSTEDT, 1865), Vall Ferrera i Vall de Sant Nicolau (Casas).
38. *Polytrichum alpinum* Hedw.
Núria, Coma de Vaca (1878).
39. *Pseudoscleropodium purum*.
St. Jeroni de la Murtra (1876).
40. *Ptychomitrium polyphyllum* (Sw.) Br. eur.
Olot (1878). Considerada subatlàntica, és freqüent al nord d'Espanya. A Catalunya, és als Pirineus i arriba fins al Montseny (ALLORGE & CASAS, 1962; ALLORGE, 1937; BRUGUÉS, CASAS & CROS, 1974; CASARES, 1915; CASAS, 1959-1960).
41. *Rhodobryum roseum* (Hedw.) Limpr.
Olot (1875). Espècie de tendència calcífila, es troba a l'estatge montà. No és mai gaire abundant pels Pirineus, pre-Pirineus, Montseny, i se'n coneixen algunes localitats en indrets menys elevats com és Aiguafreda o Maçanet de la Selva.
42. *Rhynchostegiella tenella* (Dicks.) Limpr.
Sarrià (Barcelona) (1873).
43. *Rhynchostegium confertum* (Dicks.) Br. eur.
Sarrià (Barcelona) (1873).
44. *Saelania glaucescens* (Hedw.) Broth.
Olot (1878). De tendència calcífila, és freqüent pels Pirineus; a Catalunya arriba fins al Montseny.
45. *Scleropodium tourettii* (Brid.) L. Koch.
Badalona (1876).
46. *Sphagnum palustre* L.
Llanars.
47. *Tayloria froelichiana* (Hedw.) Mitt.
Estanys de Carançà, Coma de Vaca (1878). Aquesta és l'única mostra que hem vist dels Pirineus catalans tot i que hi hem tingut un especial interès en el moment de fer les recollec-

cions pels Pirineus. Segons HUSNOT (1884-90) s'ha trobat al Port de Benasc (Jeanbernat) i a la Renclusa.

48. *Thuidium recognitum* (Hedw.) Lindb. Olot (1877).
49. *Tortula cuneifolia* (With.) Turn. Darnius (1873). Termòfila meridional, mediterrània atlàntica, a Catalunya sols s'ha trobat fins ara a Port de la Selva (CASAS, 1958), Montserrat (CASAS, 1976), Mosqueroles i Campins (CASAS, 1959-1960).
50. *Weisia controversa* Hedw. Batet (1878), Sant Jeroni de la Murtra (1872).

BIBLIOGRAFIA

- ALLORGE, P. 1937. Schedae ad Bryothecam ibericam. 5.ème série n.ºs 201-250. *Espagne*: 1-24. Paris.
- ALLORGE, V. 1946. Muscinées du Sud et de l'Est de l'Espagne. *Rev. Bryol. Lichénol.*, 15: 172-200.
- ALLORGE, V. & CASAS, C. 1962. Contribution à la flore bryologique du Vall d'Aran. *Actas tercer Congr. Internat. Est. Pirenaicos*, 3: 163-177.
- ALLORGE, V. & CASAS, C. 1968. Contribución al estudio de la flora briológica catalana. II. Briófitos del llano de Olot y montañas próximas. *Collect. Bot.*, 7: 47-68.
- ALLORGE, V., CASAS, C. & SERÓ, P. 1962. Contribución al estudio de la flora briológica catalana. I. Briófitos de los montes de Prades. *Collect. Bot.*, 6: 331-348.
- BOISSIER, E. 1839-1845. *Voyage botanique dans le midi de l'Espagne*. Gide. Paris (693-699).
- BRUGUÉS, M. 1978. Flora briológica de los estratos del Buntsandstein de la Cordillera Costero Catalana. *Rev. Bryol. Lichénol.*, 44 (2): 149-201.
- BRUGUÉS, M., CASAS, C. & CROS, R. M. 1974. Aportación a la brioflora catalana. *Leucobryum juniperoideum* (Brid.) C. Müll. en los alcornoques del alto Ampurdán. *Anal. Inst. Bot. Cavanilles*, 31: 109-117.
- CASARES GIL, A. 1915. Enumeración y distribución geográfica de las Muscineas de la Península Ibérica. *Trab. Mus. Nac. Cien. Nat., Ser. Bot.*, 8: 1-179.
- CASAS, C. 1952. Una excursión briológica al Valle de Núria. *Collect. Bot.*, 3: 199-206.
- CASAS, C. 1958. La flora briológica del Cap de Creus. *Pharmacia Mediteranea*, 2: 440-459.
- CASAS, C. 1959-1960. Aportaciones a la flora briológica de Cataluña. Musgos y Hepáticas del Montseny. *Anal. Inst. Bot. Cavanilles*, 16: 121-226, 17: 21-174.
- CASAS, C. 1976. Contribución al estudio de la flora briológica catalana. IV. Musgos y Hepáticas de Montserrat. *Collect. Bot.*, 10: 147-180.
- HÖHNEL, Fr., v. 1895. Beitrag zur Kenntniss der Laubmoosflora des Hochgebirgsteiles der Sierra Nevada in Spanien. *Sitzungsberichten Kaiserl. Akad. Wissens. Math. Natur.*, 297-336.
- HUSNOT, P. T. 1884-1890. *Muscologia Gallica*. Paris.
- MORER, J. 1879. Apuntes para el estudio de la flora y fauna de la comarca de Camprodón. In: *Historia de Camprodón*, pág. 30.
- SPRUCE, R. 1849. The Musci and Hepaticae on the Pyrenées. *Ann. Magz. Natur. Hist.*, 103-216.
- VAYREDA, E. 1882. Catàleg de la Flora de la Vall de Núria. *Associació d'Excursions Catalana*, 88-91.
- ZETTERSTEDT, W. 1865. Pyreneernas Mossvegetation. *Kogl. Svenska Vetenskaps-Akad. Handlingar*, 5 (10): 1-51.